

LITERÁRNÍ PŘEHLED

a) *Spisy české.*

Almanach na paměť činnosti dra Jindřicha Vaníčka ve výchovném odboru ministerstva národní obrany. Redigoval dr. J. V. Sedlák. Praha 1928. Str. 90. Cena neudána.

Odchod dra Jindř. Vaníčka z ministerstva národní obrany byl podnětem k vydání tohoto nádherně vypraveného almanachu, jenž v článcích Vaníčkových spolupracovníků ve výchovném odboru B. Havla, Fr. Oberpfalce, J. V. Sedláka a pplka ing. J. Kratochvíla snaží se zhodnotiti velikou práci, vykonanou tímto odborem za éry Vaníčkovy, a v několika vzpomínkách (V. Klofáč, generál Mittelhausser, generál Le Blévec, generál Šindelář a plukovník gen. št. Vitoušek) pokouší se zachytiti několik skvělých rysů ušlechtilého charakteru Vaníčka-člověka.

Dr. Jindřich Vaníček stál v čele výchovnému odboru MNO bezmála 9 let. A za tu dobu, poměrně krátkou, byla tu za jeho vedení vykonána práce, k níž v jiných armádách potřebovali celých desetiletí. Vaníček, povolán krátce po převratu V. Klofáčem do MNO, začal tu tvořiti za nejobtížnějších podmínek takřka z ničeho. S nepatrnými prostředky, zato však

s mezdolnou pracovní energií, chopil se za podpory svých obětavých spolupracovníků díla, jehož výsledky ho postavily do první řady těch, kteří položili pevné základy k vybudování naší branné moci.

Nelze na skrovně vymezeném místě vylíčiti všechno, co dal armádě za Vaníčkovy vedení výchovný odbor MNO. Jeho práce je veřejnosti málo známa, dosud nedoceněna a namnoze nepochopena, ač stačí na př. jen prostý pohled na výsledky naší tělesné výchovy, na rozvoj našich vojenských knihoven a čtáren, na vojenská zátíší, školy pro analfabety a různé odborné kurzy, aby mohla býti tato práce posouzena a po zásluze oceněna. Naše vojenské školství bylo postaveno na pevný základ zřízením vojenské akademie a různých kursů pro důstojníky aktivní i záložní a korunováno vybudováním válečné školy, jež je vyhledávána i cizinci.

Zvláštní zmínky zasluhuje činnost názvoslovného oddělení, jež se podjalo ohromného úkolu vytvořiti českou vojenskou terminologii. Práce tohoto oddělení zasahovala do

všech oborů armádního života a nelze ji ani dost oceniti, protože pracováno bez předchozích vzorů a bez tradice. Uvedme zde jen taktické názvosloví, jež obsahuje asi 5000 názvů a rčení, jež se už vžily a staly se základem dnešní taktické a operativní mluvy, a uvažme, že taktické názvosloví je toliko nepatrným výsekem z devítileté usilovné práce názvoslovného oddělení!

A tak bychom mohli vypočítávati dále. Co podnětů tu zpracováno, co myšlenek proměněno v činy!

A duši celého toho aparátu, jenž přinesl armádě tolik nových počínů, byla právě iniciativní osobnost odborového přednosty dra Vaníčka, jehož práce — jak podotkl v listě na rozločenou president Masaryk — „poslouží trvalým základem dalšímu rozvoji.“

Kpt. Ed. Kubala.

Československá národní čítanka.

Shromáždění statí k desátému výročí republiky československé. — Uspořádali Cyril Merhout a dr. Bohumil Němec. Vydalo Státní nakladatelství. Praha 1928. Str. 317. Cena 35 Kč.

Státní nakladatelství vydalo k blížícímu se jubileu obnovení našeho národního státu záslušnou publikaci, Československou národní čítanku, která jest určena k tomu, aby se stala jakousi biblí každého Čechoslováka, z které by se mohl poučiti o všech otázkách, jež hýbají našim životem, a o všech složkách, z nichž vyrůstá to, čemu říkáme kultura národa. Množství povolaných odborníků sneslo tu v četných člancích téměř vše, čeho je třeba vědět každému příslušníku národa, který nechce ztratiti souvislost s kmenem národu, jehož je ralestí.

Tak shledáváme se tu na př. se vzpomínkami vynikajících politiků (F. Soukup, Al. Rašina, J. Strábrný, Ant. Švehla a V. Šrobára) na převratové události v r. 1918, dočítáme se o naší zahraniční činnosti za války (E. Beneš) a o úkolech naší zahraniční politiky (K. Krofta), o našich vztazích k Jihoslovánům (M. Murko), Francii (H. Jelinek), Polsku (Em. Janoušek), Itálii (V. Kybal), o našich jinonárodních menšinách (V. Dvorský), o významu slovanské vědy (M. Wein-gart), o slovanské vzájemnosti (K. Kadlec), o československé jednotě v minulosti (P. Bujnáček), o Podkarpatské Rusi (A. Beskid a J. Král). Dovídáme se o našich poměrech zemědělských (Ot. Srdínko), hospodářských (C. Horáček), průmyslových (A. Basch), poštovních (M. Fatka), kulturních (M.

Hodža), církevních (V. Müller) a škol-ských (B. Bydžovský a C. Merhout), o lidových knihovnách (Ant. Matula) atd. Seznamujeme se tu v přehledných člancích s poválečným vývojem české filosofie (T. Trnka), hudby (K. B. Jiráček), výtvarného umění (Ant. Matěj-ček a Zd. Wirth), nalézáme tu články z oboru etnologiky (A. Brožek), tělesné výchovy (Fr. Smotlacha) a j. v.

Vojákka zaujmou tu především dvě stati, a to článek ministra národní obrany Františka Udržala „Obrana vlasti“ a článek náčelníka hlavního štábu, armádního generála Jana Syrového „O významu armády“.

Vědecký ústav vojenský usiluje už po léta, aby do školních čítanek a do publikací, určených pro nejširší vrstvy lidové, byly zařaděny články, kterými by se v našem národě, vychová-ném před převratem v odporu proti vojsku a proti všemu, co mělo jaký-koli vztah k armádě, povznesi zájem o vojenské otázky a aby tak přesvěd-čení o důležitosti a nutnosti obrany vlasti proniklo do poslední chalupy. Počin pořadatelů naší publikace, kteří to ní zařadili oba shora zmíněné články, je prvním ovocem dlouhole-tého úsilí Vědeckého ústavu vojenského a sluší jej zde vděčně zaznamenati.

Ministr národní obrany Udržal od-volává se v svém článku na slova Pa-lackého, že kdykoli jsme vítězili, dále se to vždy více převahou duševní, a vyvozuje z našich dějin poučení, že náš národ uhranil se vždy svým nepřátelům, měl-li k tomu dostatek vůle. Na pláni bělohorské byli jsme poraženi spíše vlastní vinou než silou nepřátel. Dále praví doslova: „Za celé tisíciletí trvání českého státu neměli jsme nikdy doma i za hranicemi tak přízni-vou možnost obrany, jako máme dnes. Proto nesmí československý lid trpěti, aby kdokoli směl pochybovati o mož-nosti naší vítězné obrany.“ A nakonec: „Věru stydětí bychom se musili, kdy-bychom vlastní vinou stát svůj, vý-sledek to tuhé práce našich nejlepších synů a dcer, jakýmkoliv způsobem ne-chali poškoditi. Pokud dovedeme in-tensivněji pracovati, nežli naši protiv-níci — nebudeme nikdy přemoženi.“

Generál Syrový v své stati pouká-zuje na fakt, že národ, je-li zachvá-cen egoismem, chápe se k prosazení svých choutek všech možných pro-středků, tudíž i síly a moci. Tato ne-zvratná skutečnost nutí každý národ, aby pomýšlel na obranu proti agre-sivní moci. Budování takové obrany není militarismem, nýbrž naopak po-vinností těch, kteří národ vedou. Do-vodiv takto nutnost dobře vyvíčené

armády, vypočítává generál Syrový vlastnosti, jež nutno od dobré armády požadovati (dobrý vojenský duch, láska k vlasti, hrdinnost) a zdůrazňuje, že ruku v ruce s těmito morálními vlastnostmi armády musí jíti její technické vybavení. Takto vybudovaná armáda bude nám ba-

žítou, „která jest hotova pustiti se na ochranu znovu nabyté svobody vždy a proti každému, komu by se zachtělo sklizeť tam, kde nesíl.“

Kniha je dobře vypravena a vyzdobena portrétem T. G. Masaryka od místra H. Böttingera. Kpt. Ed. Kubala.

b) Spisy cizojazyčné.

Gebirgskrieg. Sonderheft der „Militärwissenschaftlichen u. technischen Mitteilungen“. — Vídeň 1927. Str. 174. Cena 5 šilinků.

Jediný rakouský vojenský vědecký časopis, „Militärwissenschaftliche und technische Mitteilungen“, vydal zvláštní číslo, věnované zcela horské válce. Málomocná armáda měla tak často a tolik příležitosti uplatnit se v tomto způsobu války jako armáda rakouská. V 19. stol. byly to zejména boje v Tyrolsku v letech 1809, 1859 a 1866, za světové války pak mohutné operace v Karpatech, na Lovčenu 1916 v Sedmihradsku a v Rumunsku 1916/17, imenovitě však operace na jižním bojišti v Alpách.

Redakce rakouského časopisu pokusila se shromáždit nabyté zkušenosti v soubor článků, který by se stal jakousi učebnicí horské války.

Z bohatého obsahu zvláštního čísla uvedeme zde především válečné dějepisné studie, doprovázené četnými náčrtky a obrázky:

Průlom u Flitsche-Tolmina z pera ředitele vídeňského válečného archivu dvor. rady Glaise-Horstenaua. Boje o grappský masiv od generál-majora Steinitzze (líčeno podle rakouských pramenů). První obrana Grappy v listopadu 1917 od generál-majora Handla-Mazzettiho (líčeno podle italských pramenů). Útok a obrana v horách (v této studii autor, státní archivář pplk. Kiszling líčí dobytí průsmyku Törzburského v říjnu 1916 a obranu výšiny Magura Casinului v srpnu 1917), dále článek o dobytí t. řec. „Hohe Schneid“ (jižně od Štífského sedla) v březnu 1917. Tato studie, jejímž autorem je generálmajor Lempruch, je pozoruhodná proto, že tu jde o operace v největších výškových polohách za světové války (přes 3200 m). V článku „Od Colbriconu k Fonzasu“ líčí kpt. Wisshaupt postup 9. horské brigády v první polovině listopadu 1917.

Z dalšího obsahu nutno se zmíniti o studii u nás dobře známého dra ing. Heigla, jež se zabývá vývojem

horského dělostřeleckého materiálu za války a po válce, o člancích, jež pojednávají o použití kulometů, dělostřelectva, pionýrů, letectva a útočné vozby v horách a o článku „Zdravotní služba v horách“ od generálního štábního lékaře dra Steinera.

Přezvědné a pozorovací službě v horách je věnována studie podplukovníka Schwarzleitnera a s vývojem názorů na vedení války v horách od dob Napoleonových až do světové války seznamuje nás článek plk. Schuberta.

Celé číslo vyčerpává svou látku všestranně, a lze je doporučiti jako vhodnou studijní pomůcku nejen důstojníkům naší horské pěchoty, nýbrž i příslušníkům jiných zbraní.

Kpt. Ed. Kubala.

Mjr. Thilo von Bose: Das Marnedrama 1914, 2. část 3. dílu Der Ausgang der Schlacht. Zpracováno v říšském archivu od archivního rady Alfreda Stengera. Stran 236, s 6 mapami, 3 obrázky. Vyšlo jako 25. svazek publikace „Schlachten des Weltkrieges“, vydávané německým říšským archivem. Nákladem firmy Gerhard Stalling, Oldenburg, Berlín 1928.

Podkladem pro zpracování uvedené práce byly zápisky majora Thilo von Bose, který v září r. 1914 byl hejtmánem v generálním štábu gardového sboru a byl tedy přímým účastníkem líčených událostí. Proto má též práce ráz osobních vzpomínek, líčí události tak, jak se zběhly, aniž uvádí jejich vnitřní souvislost a příčiny, které je způsobily; zabíhaje do podrobností a líčíc činnost jednotlivých praporů a baterií, kolik lidí a kdy bylo zraněno, kolik padlo, jaká byla nálada bojujících jednotek a jak žily, nabývá práce barvitosti a živosti.

Práce je pokračováním rozsáhlého díla, nazvaného „Drama na Marně“ a jest jaksi závěrem celého tohoto díla, líčíc události dní 9. a 10. září 1914 u 2. německé armády generála plukovníka v. Bülowa a u pravé skupiny 3. armády.

Ke konci jest uveden v knize přehled k svazku 23.—25., sestavený archivním radou Jiřím Soldanem, který řídí vydávání výše uvedeného díla. V tomto přehledu podává Soldan jednak krátce přehled a vývoj celé bitvy, jednak však kritizuje činnost vrchního německého velitelství a velitelství 2. armády průběhem této bitvy. Tato Soldanova kritika jest oběma velitelstvím nanejvýš nepříznivá.

Soldan se zmiňuje především o tom, že líčení bitev, zabývající se všemi detaily bojů, má za následek, že se ztrácí přehled a souvislost jednotlivých fází, podotýká však, že tyto maličkosti jsou nutné k úplnému poznání líčených válečných událostí. Svůj přehled začíná líčením situace dne 5. září, kterou nazývá velmi různou. Přechází ihned ke kritice vrchního německého velení a podotýká, že u Němců nebylo ani jednotného velení, ani jednotné vůle, což byla ovšem velická chyba. — Nejsmutnější charakteristikou pro Němce však jest, praví Soldan, že bitvu na Marně možno líčiti, aniž je nutno zmiňovati se o činnosti vrchního německého velení. Jsouc daleko za frontou, nemělo vrchní velení správného obrazu o průběhu grandiosního zápasu, aniž mohlo na jeho vývoj mít nějaký vliv. Ani velitelství 2. armády, v jehož rukou bylo hlavně vedení bitvy, nebylo na výši doby. Generál plukovník v. Bülow, známý taktik z doby před světovou válkou, nevedl bitvu jako vojévůdce, který se snaží těžiti velkorýsnými strategickými opatřeními z každé situace, nýbrž vedl ji především jako taktik.

V dalším se zmiňuje autor o zásahu smutně proslulého pplk. Hentsche, vyslaného německým vrchním velitelstvím, aby se informoval o situaci na frontě, a praví: Mluví se všeobecně o útoku Francouzů v bitvě na Marně. Vyličení bitvy však ukazuje, že tento útok Francouzů trval až do té doby, kdy nastal bojový styk s Němci. Útočníky byli ve vlastním smyslu slova Němci. Francouzi, jakmile se s nimi srazili, počali se zakopávat a v dalším průběhu bitvy očekávali nepřítele ve vybudovaném obranném systému. Naučili se ceniti svého protivníka; proti Němcům byli zvyklí více na obranu a hledali zřejmě na základě zkušeností nabytých v prvních týdnech války vyrovnání pro svou jasně se objevivší podřízenost v taktickém vedení útoku. Jistá zdržlivost dává jim na druhé straně možnost užití vhodné své větší dělostřelecké síly. Autor chválí francouzské dělostřelectvo, zejména pak jeho přesnou střelbu, jež značně ztěžovala německý útok.

Bitva na Marně byla s taktického hlediska u 2. armády střetným bojem, v němž obě strany za stejné nejistých poměrů vstupovaly do bitvy. Proto, že vrchní německé velení nemělo jasněho přehledu o situaci, tápalo nižší velení, nevědouc namnoze, co má dělat; rozkazy, instrukce a nařízení byly často protichůdné, byly vydávány za falešných předpokladů a vlivem špatně fungujícího spojení nedocházely včas na místa určená. Byla hluboká myšlenková propast mezi bojujícími jednotkami a vrchním velením, které vydalo překvapující rozkaz k ústupu, zatím co trupy byly přesvědčeny, že drží v svých rukou vítězství.

Velitelství 2. německé armády ukázalo malou duševní pohyblivost, nepřizpůsobivši se rozhodnutí velitelství 1. armády von Klucka a je zásluhou velitele 3. armády generála plukovníka von Hausena, že vytrhl 2. armádu aspoň poněkud z letargie, vydav rozkaz k útoku.

Sloh a líčení knihy je velmi zajímavé, výprava pečlivá. Tři celostránková vyobrazení, zachycující bojové epizody a náladové skizzy na začátku a na konci každé kapitoly cenu knihy jen zvyšují. Příložené mapy se zakreslenými situacemi jsou pěkně provedeny. Škpt. gšt. Jaroslav Kovář.

L. Koeltz, commandant: La Bataille de France. Nákladem firmy Payot, Paříž 1928, stran 262, s pěti mapami.

Sledujeme-li literaturu o světové válce a o jejích jednotlivých významných fázích, vidíme, že každým rokem vzrůstá, a to nejen počtem vydaných knih, nýbrž i vnitřním obsahem. Kdežto dříve, vydaná krátce po ukončení tohoto světového dramatu byla napsána na dosti úzkém základě, dila pozdější, čerpající své poznatky z různých dokumentů, dříve nedostupných nebo nevydaných, jsou založena širě a jsou proti dříve předcházejícím kritičtější.

První díla o světové válce jsou rázu více méně memoirového, a ač memoiry, zejména jsou-li napsány významnými osobami, jsou důležitým pramenem, přece je nutno užívatí jich opatrně a vždy si uvědomiti, že mají určitou tendenci, jsouce napsány mnohdy za účelem obhájení činnosti spisovatelovy nebo s určitým úmyslem.

Podobně se tomu má i s literaturou o německé jarní ofenzivě r. 1918. První dobu po válce vycházejí memoiry Ludendorffovy a Hindenburgovy, které se stávají jaksi hlavním pramenem pro názor na tuto německou akci. Tyto memoiry mají však údaje velmi ne-

přesné: hledáme zde marně přesný plán německého vrchního velení, vylíčení jeho genese, vývoje, postupných jeho změn, takže máme dojem, že oba velitelé vojevůdcové nechtěli odhaliti všechny své myšlenky, protože byli poraženi.

Postupem času se situace mění: objevují se práce přímého účastníka akce generála von Kuhl, uveřejňují se dokumenty, jež umožňují nově zpracování na daleko jiných základech, než tomu bylo dosud.

Kniha majora francouzského gen. štábu Koeltze využívá těchto nově vydaných dokumentů a je takticko-strategickou studií, která se zejména široce obírá vznikem německého plánu k ofenzivě r. 1918. Autorovi je možno na základě četných dokumentů, pocházejících z doby před samou touto ofenzivou nebo z doby této ofenzivy, dáti čtenáři nahlédnouti do zákulisí celé akce, předvésti mu názory velkých německých vojevůdců a zkonstruovati tak jasný obraz té oné vynikající osobnosti.

Autor vydává svou práci, jak sám praví, na oslavu 10. výročí Francie, ve výročí tragických dnů, kdy zraky celého světa byly upřeny na Francii, aby seznámil čtenáře, jaké byly německé cíle a čeho chtělo dosíci vrchní německé velení, když jeho děla bila do Paříže.

Svou práci nazval „La bataille de France“ — francouzská bitva — nejen proto, že k bitvě té došlo na půdě Francie, nýbrž též proto, že jako v roce 1914 šlo o osud Francie a jejího hlavního města.

Kniha je rozdělena na 3 části: první jedná o plán operacím a o jeho vzniku, druhá o přípravě bitvy, třetí o bitvě. Jsou v ní též otisknuty všechny důležité dokumenty, vztahující se k uvedené bitvě a k přípravám na ni.

Nejrozsáhlejší a také nejzajímavější je první část, kde autor v několika kapitolách probírá situaci na západní frontě před touto ofenzivou, líčí, proč ofenziva byla podniknuta a předvádí názory autorů a hlavních tvůrců této ofenzivy, jimiž byli především Ludendorff, generál von Schulenburg, náčelník štábu armády německého korunního prince, generál von Kuhl, náčelník štábu armády korunního prince bavorského a pplk. Wetzell, náčelník operačního oddělení vrchního velitelství. Zejména barvitě je vylíčen průběh konference v Monsu, konané 11. října 1917, kde se výšejiomenovaní důstojníci sešli, aby se radili, co počít. Všichni byli zajedno v tom, že bude nutno armádu vyprostiti z dosavadní

ho žalostného stavu: armáda hrozně trpí zlým počasím a stálými útoky nepřítele. Je nutno ustoupit nebo vyrvat nepříтели iniciativu z rukou.

Ludendorff uznává, že je nutno nějakým způsobem armádě pomoci, ale neví sám, jak. Ústup, třeba nutný, považuje za příznak slabosti a k vyrvání iniciativy nepříтели není dostatek sil. A z tohoto obecného pocitu žalostného stavu armády se rodí myšlenka ofenzivy na jaře r. 1918, jež musí býti provedena dříve, než zasáhnou americké síly. A ač se situace německá líčí ve velmi růžovém světle, přece jen z projevů a řečí jednotlivých účastníků konference možno vycítili utajenou úzkost a vědomí, že Německo hraje „va banque“ a že ztratí-li tuto poslední kampaň, že jest i samo ztraceno.

A proto, ač bylo vydáno jakési resumé této konference, přece k definitivnímu formulování operačního plánu nedošlo. Jediným pozitivním výsledkem konference bylo, že položeny základy, náměty tohoto plánu, na nichž bylo dále budováno. A tak otázky, kdy, kde, jak útočit, zda již v únoru či až v dubnu, zda útočit na Angličany či na Francouze nebo kombinovat tento útok s kombinací a současným vázáním rezervy druhého protivníka, zda podniknout jednotný útok mohutnými silami či zda jeden útok hlavní, prováděný řadou útoků podružných, majících ráz více méně demonstrační — to jsou všechno otázky, které zaujímají myslí všech vlivných vojenských osob, a tak jsme svědky podání řady memorand, v nichž jednotlivé tyto otázky jsou řešeny, zkoumány výhody a nevýhody druhých řešení a doporučováno mnohdy takové, jež je kombinací dosavad podaných.

Je zajímavé, a autor to také náležitě zdůrazňuje, že jednotliví velitelé armád, jako německý korunní princ anebo korunní princ bavorský, se do těchto jednání a operačních plánů vůbec nevměšovali, ponechávajíc vše svým náčelníkům štábu. Autor nepokrytě říká, že to byly jen figurky, dodávající svým armádám zevnějšího lesku a že hlavní slovo v operačních plánech měli náčelníci štábu proto, poněvadž páni velitelé tomu prostě nerozuměli.

A tak nás provádí autor v svých kapitolách první části své knihy celou tou duševní dílnou, z níž na konec vyšel definitivní plán německé ofenzivy na jaře roku 1918.

Podle autorova úsudku neměl Ludendorff přesně vyhraněného operačního plánu ani strategického cíle, nebyl ani silnou osobností, která nutí situaci,

aby se vyvíjela tak, jak si sám představuje. Spíše to byl člověk, který se dal různými vlivy ovládat, a autor mu zejména vytýká, že byl to ohled na německého korunního prince, na jehož přílbu chtěl Ludendorff připnouti vavřínový věnec vítězství, a uchrániti ho od porážky, a jenž způsobil, že změnil svůj operační plán.

Autor nevěří tedy Ludendorffovým memoirům, kde v nich popírá, že by se dal uchvátiti vůbec něčím vlivem.

Celá tato první část je nejzajímavější, ale i nejtěžší částí knihy, zejména pro čtenáře, který není dokonale obeznámen s různými těmi smluvnými hesly německých útoků, pohybů a posic, jako jsou „Saint, Georges 1, Mars, Gudrun a p.“ Autor usnadňuje práci tím, že na konci každé kapitoly podává své názory, dává tak čtenáři základ a návod, jak má postupovati fází německého operačního plánu r. 1918. Výbornou pomůckou pro čtenáře jsou mapy, které vynikají jasností a přehledností a objasňují tak čtenáři výborně text knihy.

V druhé části nazvané „příprava bitvy“ seznamuje nás autor především se zásadami nové německé taktické doktriny, jež vydána v předpise pod názvem „Defensivní bitva“. V tomto reglementu je shrnut výsledek a zkušenosti, jež byly získány vrchním velitelstvím od roku 1916, zejména pokud se týká války materiální a války vyčerpávající. Je zde zvláštní odstavce, pojednávající o překvapení, jakým způsobem ho možno dosíci, je tu vyslovena a probrána zásada rychlého provedení průlomu, podány instrukce pro pěchotu a velké jednotky.

Detailně je zde probrána doktrina a činnost nového „apoštola“ dělostřelctva plukovníka Bruchmüllera, který byl povolán z východní fronty, kde se vyznamenal v bitvách u Zloczova a Rigy, aby řídil dělostřelctvo při této grandiosní akci, jež měla přinésti zničení nepřátelských armád a vítězný „německý“ mír.

V třetí části knihy seznamuje nás autor s přípravnými pracemi, provedeními na frontě před ofensivou, se způsobem provedení koncentrace umístěním dělostřelctva a líčí, jakým způsobem byla provedena morální příprava vojska a jakou váhu na ni kladlo vrchní velitelství.

Dále je tu líčen průběh dělostřelecké přípravy a průběh bitvy samé.

Na konec dochází autor k závěru, v němž praví, že to byl Ludendorff, který svou chybou, kterou udělal za koncentrace, způsobil konečnou poráž-

ku německé armády. Neboť, jak praví Moltke „Chyba způsobená za koncentrace nemůže býti napravena průběhem bitvy.“ „Ovšem, pro tuto chybu byla Francie a spojenci zachráněni,“ podotýká autor.

Tato takticko-strategická studie majora Koeltze jest jakýmsi souhrnným zpracováním všech důležitých pramenů, vztahujících se k jarní německé ofenzivě r. 1918. Čteme-li jeho knihu, nabýváme dojmu, že autor prameny prostudoval do nejmenších podrobností a celou tuto rozsáhlou látku dokonale ovládá. Jeho „Considerations“ uvedené na konci každé kapitoly, dávají čtenáři jednak dobré direktivy, jak má na věc pohlížeti, jednak mohou býti dobrým námětem k diskusím.

Než autor v své knize neosvědčuje se jen jako dobrý znalec vojenských událostí a situace, nýbrž vyniká tu i jiná jeho vlastnost, která je knize velmi na prospěch. Autor je výborným stylistou, pravým mistrem pera. Některé partie jeho knihy, jako průběh koncentrace německých armád, chvíle před zahájením ofensivy, kdy němečtí vojáci v hlubokém tichu a s hodinami v rukou čekají na smlouvanou hodinu vyrazení k útoku, čtou se jako román a vše je líčeno tak živě, že má-li čtenář jen trochu fantazie, dovede si vše jasně představit.

Mapy ke knize připojené jsou jasně a přehledně sestaveny a jsou výbornou pomůckou při studiu jednotlivých partií knihy.

Škpt. gšt. Jaroslav Kovář.

Ludwig Schraudenbach, Oberst a. D. Psyche und Organisation des „Volkskrieges“ untersucht am Spanischen Freiheitskampfe gegen Napoleon und anderen neuzeitlichen Volkserhebungen. — Berlin 1923. Verlegt bei E. S. Mittler u. Sohn.

V 75stránkové knížce menšího formátu pokouší se autor, zejména na podkladě španělského odboje proti Napoleonu na sklonku 18. století, pověditi svému čtenářstvu, čemu se ve válečném dějepisectví říká „národní válka“.

Národními válkami jsou podle spisovatele zejména ony války, jichž se účastní daleko širší vrstvy národa, než jak to předpokládají platné branné předpisy. Když Bedřich Vilém III. na jaře 1813 volal po vytvoření dobrovolnických mysliveckých kompanií, když zrušil na dobu nastávající války všechny výjimky v branné povinnosti a vydal edikt o zeměbraně a o domobraně, přikročil k národní válce.

O „národní válce“ mluvíme však i tehdy, když se jí již od počátku účastní sice jen vrstvy obyvatelstva předem stanovené, ale organizace této války sama, vystrojení a vyzbrojení, jakož i její vedení jsou rázu miličního a jakoby improvizovaného. Tak na př. odboj Tyrolanů v r. 1809.

Národní války jsou již podle své podstaty válkami politicky a strategicky obrannými.

Rádná válka, které se účastní jen vrstvy předem zákonem stanovené, stává se válkou národní teprve pozvolným, bezplánovitým improvizováním nových dobrovolnických formací.

Není možno mluvit o národní válce, byly-li během zápolení postaveny formace původně nezamýšlené, které však podle svého zřízení a výkonnosti jsou původním rádným formacím rovnocenné, jak je to možné v moderních velikých státech, které mají na to dostatek prostředků. Nebyla proto podle autora národní válkou obrana Francie ve světové válce, třebaš vytvořila četné nové formace.

Fysický boj a vojenské měření sil povstalekého národa s vetřelcem jest jen jedním stadiem národní války. Před ním musí předcházeti uzrávání nálady obyvatelstva až k jeho pozdvižení a organizování očekávaného boje. Mnohdy již tyto dvě fáze dosahují zamýšleného cíle a třetí fáze, boj, se stává zbytečnou. Dojde-li však k tomuto třetímu stadiu, je toto stadium nejrozhodnější a nejnápadnější, poněvadž je otevřené před zraky všech. Ale zvláštnosti národních válek, tím co je odlišuje od pravidelného vojenského rozvinutí sil, je způsob, jak dozrávají a jsou organizovány. K pravidelné válce stačí — a stačilo zvláště v dobách absolutismu — rozhodnutí vlády, ale k národní válce je potřeba, aby, ne-li všechny vrstvy, tedy alespoň převážná většina národa byla zralá k národnímu pozdvižení.

Organizace národní války se liší vždy od mobilisace podle předem stanoveného plánu tím, že jest improvizována za zvláště ztížených okolností (tajnost, přítomnost nepřítele, nedostatek prostředků, krátké lhůty atd.) Obě tato stadia národní války — její uzrávání a organizace — nejenomže probíhají jinak než ve válce pravidelné, nýbrž i charakterisují každou jednotlivou národní válku a rozlišují takovou válku od každé jiné.

Pozdvižení může uzrávat jak v nejširších vrstvách obyvatelstva, tak i jen v určitých třídách (v inteligenci, v středních stavech, v zemědělcích atd.) nebo v politických stranách. Může se

dokonávat i pozvolna a opatrně, v skrytu nebo veřejně, v dlouhém vyměňování myšlenek, anebo může vybuchnouti náhle a jeho důvody mohou být i přerůzné; mohou to být důvody ideální i hmotné, může to být národní charakter, otázka náboženská, zvláštnosti rasové a mn. j.; pozdvižení může směřovati buď k zvrácení společenského pořádku neb jen dosavadní státní formy atd.

Národní válka může být i organizována buď úplně nebo jen částečně před zrakem nepřítele, v obsazeném i neobsazeném území, nebo naprosto nezávisle na nepříteli. Tento případ nastává tehdy, když se určitý stát již v míru vedle mobilisace svého vojska postaral o účast civilního obyvatelstva ve válce, a to ve formě přičiči se mezinárodnímu právu (tak to na př. tvrdili Němci o Belgii ve světové válce). Úplně jinak je tomu, vyvstane-li během pravidelné války nová úloha předem nepředvídaná, která pak vede k organizování národní války (Francie v r. 1870 po Sedanu).

Výrazným znakem každé národní války není tedy vojenský bojový průběh, nýbrž zejména její uzrávání a organizování. Tato dvě stadia dávají každé národní válce zvláštní odlišný ráz, v nich vidíme její duši a technicko-organizační výkonnost.

Po tomto úvodu přistupuje autor k podrobnému vylíčení těchto dvou období — uzrávacího a organizačního — španělského odboje proti Napoleonovi a není nezajímavé si je přečísti. Během líčení se zmiňuje spisovatel i o jiných národních válkách, ale jen velice stručně a na konec nám podává své vývody pro podstatu národních válek vůbec. Lidová povstání jsou etno-psychologické jevy, které navenek mají většinou ráz náhlého výbuchu, ale pozorujeme-li je blíže, ukazují, že byla hmotně a zejména morálně připravena. A zvláště tato morální příprava nechybí skoro nikdy.

Můžeme rozlišovati povstání živelná a spontánní, která vyvřela přímo z lidových mas, a povstání podnětená vládami, oktrojovaná a vpravená do určitých pravidel.

Živelná a spontánní pozdvižení stojí mravně daleko výše než pozdvižení oktrojovaná. Ona nehledí k státnímu pořádku a jsou proto podobna revolucím a nemohouce právě pro tento svůj ráz dosáhnouti vyššího stupně vojenské organizace, začasť přecházejí ve válku povstaleckých band. Taková povstání nemohou dosáhnouti žádného významnějšího úspěchu proti armádám pravidelným a mohou toliko po dlou-

hou dobu působiti značné obtíže. Jejich následkem jsou těžké hmotné i mravní škody pro vlastní zemi a národ.

Oktrojovaná a uspořádaná povstání jsou dokladem silné státní moci, jakož i zdravé státní myšlenky národů, jež je podnikají. Jen tato povstání mohou mít organizaci, která je způsobila vytvořiti vážné a opravdové vedení války.

Každá národní válka znamená pokus vyhrédnouti ze stavu politické, hospodářské a vojenské slabosti.

Oběti, kterých každé lidové povstání, zejména spontánní, vyžaduje od jednotlivce, jsou nesmírné. Neboť jevištěm takového pozdvižení bývá vždy vlastní země, která jim nesmírně trpí, a povstalec, je-li zajat nepřitelem, není považován za bojovníka podle práva mezinárodního.

Čím majetnější jest jednotlivec, čím jest jeho život zajištěnější, tím je méně ochoten připojit se k povstání. Ale i t. zv. „nemajetní“ neradí se odříkají možnosti lepšího života, které jim poskytuje pokročilá civilisace. Život v civilisovaných zemích je dnes lidovým masám cennější než tomu bylo před staletími nebo i dnes ještě je v zemích polocivilisovaných.

Pokračující zlepšení životní míry zmenšuje náklonnost k válce vůbec a ztěžuje zvláště uzrávání nálady k spontánnímu lidovému pozdvižení. Ovšem zůstávají zde okolnosti, jež mohou působiti jako protiváha, jsou-li v lidových masách zvláště mocné; jsou

to ideály jakéhokoli druhu (zbožnost, národní hrdost, smysl pro samobytnost, láska k vlasti a mn. j.). Národy, u kterých takové ideály jsou naprosto zřetelným národním majetkem, jsou nejspolehlivější k vedení národní války. V nedávném povstání Rifanů, Kabylů a Druzů bylo viděti tyto faktory v činnosti.

Náboženská otázka nebyla v novodobých válkách na Západě rozhodující a dokonce ne jediné vedoucí a nebude jí ani v dohledné budoucnosti. Výjimkou zde však je duchovenstvo samo jako duchovenstvo, které působí svým vlivem na uzrávání, organizaci a provedení národní války, a to vlivem tím rozhodnějším, čím je národně uvědomělejší.

To jsou myšlenky, jež podle slov autorových mohou poskytnouti několik zásadních podnětů k odpovědi na otázku, mělo-li Německo v nedávných letech možnost rozbiti národní válku s nadějí na úspěch. Odpovědi na tuto otázku se sám však vyhýbá.

Na konec napomíná spisovatel badatele ve válečných dějinách, aby si ve svých studiích více všimali prvních dvou stadií národních válek (uzrávání a organizace), a jeho vlastní dílo má jim v tom býti vodítkem. Bojové podrobnosti národní války upadají v zapomnutí velice brzo, hlavně u laiků, kdežto vyhraněný názor na podstatu a na ráz dějinného jevu je naproti tomu ziskem trvalým.

Štkpt. Meisetschläger.

BIBLIOGRAFIE

V. Jezdecko.

Borries V., gen.: Heereskavallerie im Bewegungskriege. Kriegsgeschichtliche Beispiele. Berlin 1928. [Mittler.] Str. VIII.+121. Za 8'50 Mk.

Brandt, pplk.: Gefechtsaufgaben für die Kavallerie. Beispiele aus dem Sattel für Gruppe, Zug etc. Berlin 1927. [Mittler.] Za 2'50 Mk.

Brenken W., mjr.: Kavallerieverwendung nach den aus der Kriegsgeschichte zu ziehenden Lehren. 30 farb. Skizzen. Berlin 1928. [Eisen-schmidt.] Za 7'50 Mk.

Cavalry drill regulations. Washington 1926.

Descoin, gen.: L'art équestre

pour une Amazone. Paris 1927. [Lavau-zelle.] Za 10 fr.

Gatovskij Vlad.: Konnica. Moskva 1928. [Gosud. izd.]

Guillerey J., dr.: Le cheval. (Organisation, extérieur etc.) Lausanne 1927. [G. Vaney-Burnier.]

Halicki, mjr. — Rostafiński por.: Służba kawalerzysty w polu. Grudziądz 1927. [Centr. szkola kawal.]

Haugk, Rittm.: Die Ausbildung der Rekruten im Reiten. Berlin 1927. [Mittler.] Za 1'50 Mk.

Heydebreck, plk.: Reitlehrer und Reiten. Eine Einleitung nach den Grundsätzen der deutschen Reitvorschrift. Berlin 1928. [Mittler.] Za 3 Mk.